

1.

Jungtinė kariauna iš stovyklos pajudėjo dar su tamsa. Kruviniems saulės liežuviams vis smarkiau virpinant gijos lapiją, mirties šmėkla nutildė rytines paukščių treles.

Tiesa, visos šios sumaištis galėjo ir nebūti. Užvakar Mindaugo palapinėje liepsnojo dar vienas karštas pasitarimas. Karalius reikalavo pulti Kionigsbergą, tačiau ne visi su tuo sutiko. Lietuvių kunigaikščius įtikinti buvo paprasčiau. Užteko valdovo vilkiško žvilgsnio, ir visi suprato – Lietuvos karaliui reikia ne patarimų, bet pergalės.

Prūsų vitingus įtikinti buvo sunkiau. Mindaugas tai balo, tai mėlo iš įniršio, kai prūsai tokius karaliaus norus vadino savižudybe ir ragino patį Mindaugą žengti pirmose gretose. Taip pat jie priekaištavo lietuvių sprendimui į šiaurę išsiųsti Gintautą su nemažomis pajėgomis. Ir kai atrodė, kad bendras žygis virs sąjungininkų kirstynėmis, žodį tarė Herkus Mantas. Jis pripažino, kad šis sumanymas it myžimas miegančiam Pykuoliui į gerklę – narsus bandymas galėjo baigtis labai liūdnai. Vis dėlto sukilimo vadas pabrėžė, jog, norint padaryti tai, ko jiems nepavyko jau ne vienerius metus, reikia rizikuoti. Tik prarasdamas pilis Ordinas yra pažeidžiamas – šiai tiesai pritarė visi, tad ir prūsai galų gale sutiko dalyvauti puolime.

Taip jungtinė kariauna saulę pasitiko pamiškėje. Gerdenio vadovaujami aštuoni šimtai Lietuvos vyrų rikiavosi dešiniame sparne. Jų užduotis – pulti vakarinę Kionigsbergo

sieną. Kairiajame sparne Herkus Mantas rikiavo savo šešias šimtines ir rengėsi šturmuoti šiaurės vakarinę pilies bokštą. Jis atrodė mažiausias ir dar nebaigtas statyti, tad puolimo kryptis buvo gana akivaizdi. Rezerve stovėjo penki šimtai lietuvių, pasirengę paremti puolančiuosius.

Gerdenis mieliau būtų ėmėsis pats valdyti abu sparnus, tačiau Mindaugas buvo neperkalbamas. Prūsai – sąjungininkai, ne pavaldiniai. Tad karalius nenorėjo jų dar labiau erzinti ir prūsams vadovauti neskyrė jiems svetimų vyrų. Nors Lietuvos kariaunos vadas nebuvo patenkintas tokia dvišaldyste, vis dėlto suprato, kad kitaip turbūt neišeis.

„Abiem rankom šikynę valytis sunku, bet jei reikia, pabandysim“, – niūriai šyptelėjo Gerdenis, užsidėjo šalną ir apžvelgė vyrus, su kuriais eis į mūšį. Kraštuose ir centre pūpsėjo prūsų suręsti apgulos bokštai, kariai laikė parengtas ilgas kopėčias. Rikiuotė mirgėjo nuo įvairaus dydžio skydų ir uždangų. Tai buvo jėga, kuri, Gerdenio nuomone, turėjo nutiesti pagonims kelią per Kionigsbergo sieną.

Dešinėje, netoli Priegliaus vingio, Upytės kunigaikščio Sirvydo vadovaujami aštuoni šimtai vyrų saugojo pietvakarinę Kionigsbergo pusę. Šalia rytinės sienos stovėjo Butigėidžio vadovaujamos šešios šimtinės. Pilies apgulties žiedą šiaurėje uždarė kiek tolėliau stovinčios kitos lietuvių pajėgos, vadovaujamos Traidenio. Kitame Priegliaus krante nuo netikėtumų puolančiuosius saugojo prūsai. Kiek piečiau jie taip pat buvo apgulę galingą Brandenburgo pilį ir neleido kryžiuočiams ateiti į pagalbą apgultam Kionigsbergui.

– Gal pirmyn? Ar lauksim, kol pilies sienos kerpėm apaugs? – pusiau juokais burbtelėjo priekinės lietuvių šimtinės vadas Žilvytis. Pastatęs žirgą piestu, Traidenio brolis bandė parodyti, kaip nekantrauja.

– Taip, pirmyn, – antrino Butkys, jaunėlis brolis. Jis tirtėjo iš nekantrumo ir kramtė neseniai tankiai pradėjusius augti ūsus ir barzdą.

Šalia ramiai balnuose sėdintys Herkus Mantas ir Glandas atleidžiai šyptelėjo.

– Skelbk įsakymą, Gerdeni, antraip tavo kunigaikščiai medžius ims kapoti iš nekantrumo, – burbtelėjo sembų kunigaikštis, ir Gerdenis atsakė šypsniu.

Pasisukęs į kiek tolėliau ant žirgo sėdintį Mindaugą, Gerdenis sutiko jo žvilgsnį.

– Žemaičiai užėmė Mėmelį. Žiemgaliai Kurše žygiuoja priekin. Pirmyn! Rytoj rankoje noriu laikyti magistro Liudviko makaulę, – karaliaus įsakymas buvo aiškus.

Lietuvių kariaunos vadas atsigrėžė į šalia ant žirgo sėdintį žygūną ir tarė:

– Dievų garbei – pirmyn.

Sugaudė žygūno ragas, ir per šimtinės nuvilnijo ginklų žvanginimo, riksmų ir keiksmų banga. Herkus Mantas taip pat davė ženklą. Po akimirkos sugaudė ir prūsų ragas.

Dunkstelėjo ir švilptelėjo ketvertas akmenų svaidyklių. Dideli rieduliai nuskriejo pilies link, tarsi tikėdamiesi vienu smūgiu padaryti tai, ko nepavyko per dvi pastarąsias dienas. Kionigsbergas – ne Kroicbergas, prieš keletą metų apgulos mašinomis užimtas prūsų. Dabar didinga pilis atlaikė tuos menkus smūgius ir atrodė pasirengusi išverti nepalyginti daugiau.

Dukart pratisai sugaudus ragui, šimtinės pajudėjo. Vyrai palengva žingsniavo už kelių šimtų žingsnių esančio tikslo link. Jaučių tempiami mediniai apgulos bokštai girgždėdami diktavo judėjimo tempą.

Pagonis pirmas pasitiko sudegintas priešpilis. Artėjant tam metui, kai reikės saugotis nuo medinės sienos skriejančių strėlių, kariai drąsino vienas kitą:

– Aš numyžt toliau galiu, negu krikščionių strėlės skrieja! – vaipydamasis riktelėjo vienas šimtininkas ir sulaukė garsaus vyrų kvatojimo.

– Ką ten numyžt... va tuoj išsitrauksiu savąjį, švystelėsiu, ir trise pilyje virs nuo sienos! – čiupęs už klyno ir taip rodydamas, kuo tiksliai kaus priešus, riktelėjo ilgšis. Rikiuotė sprogo nauja juoko banga.

Linksmybes pritildė gerai pažįstamas švilpesys. Visi juokai išgaravo, kai pirmosios strėlės pasiekė tikslą. Ką tik juokavęs ilgšis su strėle veide virto į vasaros karščių nualintą žolę, juo pasekė bent tuzinas bendražygių. Į pakeltus skydus trenkė antra strėlių kruša, ir šį kartą sužeistųjų buvo kur kas mažiau. Mūšis diktavo taisykles, tad sužeistiesiems laiko nebuvo. Vyrai strimgalviais leidosi medinės sienos link.

Apgulos bokštai liko stovėti lyg akmenys, skalaujami galingos upės vilnių. Nuo jų į žemiau esančius medinės sienos gynėjus skriejo strėlės. Jų dengiami pėstininkai atrėmė kopėčias į sieną. Žinodami, kas laukia, ir lietuviai, ir prūsai sumaniai skydais pridengė kopėčias statančius ginklo brolius. Po akimirkos iš viršaus pabiro akmenys ir ietys. Vyrai žuvo ir buvo sužeisti, bet tai nesustabdė puolimo. Dengdamiesi skydais, narsiausieji jau kopė viršun, pasirengę kautis ir nugalėti.

– Bėga! Apsišiko ir bėga! – pasiekęs sienos viršų ir apimtas pergalės ekstazės, sustaugė pirmas pagonis. Juo pasekė ir kiti vyrai. Šimtinės subangavo, apkvaitusios nuo pergalės džiaugsmo.

– Taip buvo ir prieš penkerius metus, – burbtelėjo Herkus Mantas, kartu su kitais vadais jojantis paskui prūsų rikiuotę. Jis prisiminė nepavykusį Kionigsbergo puolimą, kur pats buvo sunkiai sužeistas.

Tuo metu tvirtovės link skuodė keli šimtai gynėjų. Pagonys dar nieko nelaimėjo, tačiau kariaunoms pirmoji sėkmė buvo labai svarbi. Vyrai ritosi per sieną, sulaužė užremtus nedidelius vartus, ir karių šimtinės užplūdo Kionigsbergo prieigas. Į juos nuo pilies akimirksniu lyg įkyrios bitės

atskriejo strėlės, tačiau tai buvo daugiau trikdanti gynėjų priemonė. Didelės žalos puolantiesiems ji nepadarė.

Ilgai nelaukę šimtinkai ėmėsi svarbaus darbo. Stūgaudami jie ragino vyrus platinti pralaužtus vartus ir taip padaryti kelią apgulos bokštams. Kariai ropštėsi ant sienos ir tvirtai rišo virves prie žvelgiančių į dangų dantytų medžių kamienų. Dešimtinės čiupo virves ir ilgai prakaitavo, kol mediniai sienos poliai ėmė klibėti.

Gerokai išjudinti medžių kamienai pasidavė. Virtę žemėn, jie atvėrė kelią apgulos bokštams. Dabar pergales riksmi kariaunose skambėjo net garsiau ir džiaugsmingiau, nei pamačius bėgančius kryžiuočius. Pagonių šimtinės vėl persirikiavo ir, sulaukusios dar vieno rago gausmo, pajudėjo priekin. Sunkūs apgulos bokštai sugirgždėjo lyg senatve besiskundžiantys seniai. Liūdnei subaubė nuo bokštų atskirti jaučiai, juos pakeitė bokštus stumiantys ir skydų dengiami vyrai. Įveikusi plyšius sienoje, kariauna vėl nauja jėga plūstelėjo pilies link.

– Na ką, joju pas saviškius, – patenkintas riktelėjo Žilvytis. Tai išgirdęs Butkys atsakė:

– Taip, pats metas! Susitiksime komtūro menėje.

Vyrai krizendami išsiskirstė, o Gerdenis taip ir liko sėdėti balne. Apsuptas apsaugos dešimtinės ir žygūnų, jis įdėmiai sekė įvykius mūšio lauke. Dešinėje, apkvaitinti sėkmės, lietuvių būriai neorganizuotai plūstelėjo priekin, o apgulos bokštai atsiliko. Kairėje žengiantys prūsai prisiminė prieš penketą metų gautas pamokas ir elgėsi apgalvotai. Laikydami apgulos bokštų, jie palengva, tačiau užtikrintai stūmėsi priekin.

– Pasakyk Žilvyčiui, kad taip neskubėtų! Griovys priekyje! – suirzęs riktelėjo Gerdenis, bet po akimirkos suprato, jog pavėlavo.

Nuo pilies lyg juodvarnių debesis pakilęs strėlių ir iečių spiečius nusiaubė lietuvių rikiuotę. Daugiau nei šimtas

vyrų sukniubę raitėsi apimti priešmirtinių konvulsijų, tačiau tai dar buvo ne pabaiga. Nepaisydami žuvusiųjų, vyrai strimgalviais įlėkė į smaigų ir spastų pilną griovį. Apgulos bokštai jų negalėjo pridengti, tad lietuviai strigo spastuose. Iš viršaus juos strėlėmis, ietimis, akmenimis ir verdančiu vandeniu žalojo pilies gynėjai. Matydami lietuvių neorganizuotumą ir sutrikimą, kryžiuočiai visas pastangas sutelkė į juos. Antras mirtinas debesis apsauginio griovio dugną išklėjo puolančiųjų kūnais.

Vilties teikė tik drausmingai tikslo link žengiantys prūsai. Jų rikiuotė, prisidengdama skydais, jau kilo kalvos papėde ir, atrodė, be vargo pasieks griovį. Tačiau tai buvo tik iliuzija. Varpiusios lietuvių rikiuotė strėlės atsisuko į prūsus. Šimtai padegamųjų strėlių, puodynės su alyva ir derva skriejo į apgulos bokštą. Tarsi medinis gigantas statinys kurį laiką nejutė tokių smūgių poveikio. Tačiau ilgainiui vienas šonas ėmė rūkti, netrukus užsiliepsnojo atvira liepsna. Nepaisydami nieko, prūsai toliau įnirtingai stūmė bokštą pirmyn. Jų lankininkai ir ietininkai bokšto viršuje spėjo paleisti atsakomąjį spiečių, bet jau buvo vėlu. Bokštas liepsnojo, o degdami ir kriokdami vyrai šoko žemėn.

Nepaisydami nesėkmės, griovį užpildę prūsai čiupo kopėčias, jas tiesė ir, dengdamiesi skydais, kopė viršun. Į juos pasipylė ietys, akmenys, verdantis vanduo ir derva. Sužaloti vyrai krito, tačiau jų vietas užėmė kiti. Po kelių bandymų prūsams pagaliau pavyko prasibrauti iki sienos viršaus. Prasidėjo kirstynės.

Matydamas prūsų sėkmę, Žilvytis šoko nuo žirgo ir iškėlęs kalaviją leidosi į rikiuotės priekį.

– Pirmyn ant sienų! – sustaugė jis, ir dvi strėlės atsitrenkė į jo skydą, o trečioji tėsėsi žirgui į galvą. Gyvulys krestelėjo, keistai sugargaliavo ir visu ūgiu virto į ištryptą žolę.

Suliepsnojo ir lietuvių apgulos bokštai. Dar labiau įsiutęs kunigaikštis, stumdymas besiblaškančius karius, veržėsi

priekin. Vyrai, matydami ryžtingai nusiteikusį vada, nustūmė visas baimes šalin ir, parengę kopėčias, per ginklo brolių lavonus puolė priekin.

Iečių ir akmenų kruša pasitiko Žilvytį ir jo vyrus. Kunigaikštis prisiglaudė prie sienos ir vos spėjo kilstelėti skydą, kai verdančio vandens banga pliūptelėjo iš viršaus.

„Gerai, kad ne derva, nebūčiau taip lengvai išsikusęs“, – nekreipdamas dėmesio į nutvilkytą ranką pagalvojo Žilvytis ir ėmė kopti aukštyn. Žvalgytis į viršų dabar nebuvo prasmės, tad kunigaikštis pūkšdamas dengėsi skydu ir kopė. Kelis kartus dunkstelėjo, kažkas skaudžiai trinktelėjo į petį, bet Žilvytis lipo toliau. Atsargiai kyštelėjęs iš po skydo galvą pamatė, kaip virš jo esantis ginklo brolis krestelėjo, slystelėjo ir nuskriejo žemyn.

„Esu čia pat“, – suprato kunigaikštis ir pasirengė kovai. Pora pakopų, ir pažįstamas plieno smūgis į skydą supurtė Žilvytį. Prisitraukęs aukščiau, kunigaikštis nesitaikydamas smeigė ir pataikė. Perverta gerkle knechtas susmuko kitoje sienos pusėje. Iškart galingas smūgis iš kairės vos nublaskė kunigaikščio nuo kopėčių. Tvirčiau įsitvėręs, Žilvytis žengė dar žingsnį aukštyn ir jau pusė krūtinės buvo virš Kionigsbergo sienos. Atrėmęs dar vieną miestiečio smūgį, kunigaikštis galingu kirčiu perkirto vyro krūtinę ir apsi-taškė savo krauju. Mirtis atėjo iš dešinės. Krikščionio ietis kiaurai pervėrė kunigaikščio kaklą, ir Žilvytis lyg maišas nudribo žemyn.

– Broli! Žilvytis krito! – suvirpėjo Butkys ir pats nepajuto, kaip paragino žirgą šuoliais.

– Kur tu?! Grižk tuojau pat! – įsiūčio perkreiptu veidu sustaugė Gerdenis.

Lietuviai neteko vieno vado, bet rizikuoti antrojo gyvybe jis nesirengė. Prisiglaudęs prie žirgo sprando kunigaikštis

paragino jį šuoliais, o Gerdenio apsauga nusekė paskui. Butkys skriejo pirmyn, ir, atrodė, jokia jėga jo nesustabdys. Deja, nuo pilies atskriejusi strėlė išvertė jaunuolį iš balno, ir šis kūliais nusirito žeme. Nežmoniškas kauksmas persirito per kovojančių vyrų eiles.

– Kunigaikščiai žuvę! Žuvę! – paklaikę rėkė vyrai. Dalis šimtininkų sugebėjo suvaldyti padėtį, tačiau bene pusė lietuvių ėmė bėgti.

Gerdenis metė žvilgsnį į kairę ir nustėro. Prūsų šimtinių likučiai, atblokšti nuo bokšto, traukėsi.

„Pralaimėjom“, – karčią realybę suprato Nalšios kunigaikštis ir jau rengėsi gręžti žirgą, kai pamatė skydą iškėlusį Butkį. Jaunuolis bandė atsikelti, tačiau jam nepakako jėgų. Strėlė pervertas petys lyg sunkus akmuo traukė žemyn. Butkys kluptelėjo ir vėl virto ant žemės.

Gerdenis veikė akimirksniu. Trūktelėjęs žirgą, paleido šuoliais ir po kelių akimirku jau buvo šalia Butkio. Perbalęs jaunuolis sveiką ranką rėmėsi į žemę, tačiau ir tai, panašu, jam teikė nežmonišką skausmą. Nušokęs nuo žirgo, Gerdenis puolė prie vaikiną ir pakėlė jį. Butkys suaimanavo, bet tvirtai įsikabino į kunigaikštį. Šis dar kilstelėjo sužeistą ir bandė užversti ant savo žirgo. Deja, dievai nusprendė kitaip. Pirmoji strėlė cvaktelėjo vaikinui į ranką, antrosios smaigalys pervėrė galvą ir išlindo per skruostą.

Nespėjęs nustėrti iš nevilties, Gerdenio kairę koją galingas it kūjo smūgis trūktelėjo šonan. Surikęs kunigaikštis suklupo. Blauzdoje styrojo arbaletos strėlė. Akimirka, ir Gerdenio kūną supurtė dar du smūgiai – į petį ir po mente giliai įsmigo dvi strėlės. Kunigaikščio galva nusviro, iš burnos pliūptelėjo kraujas. Gerdenis virto šalia Butkio savo žirgui po kojomis.